

Uniwersytet
Ekonomiczny
w Katowicach

STUDIA EKONOMICZNE

Zeszyty Naukowe
Uniwersytetu Ekonomicznego
w Katowicach

369

2018

Wydawnictwo
Uniwersytetu Ekonomicznego
w Katowicach

Komitety Redakcyjny

Janina Harasim (przewodnicząca), Monika Klimontowicz (sekretarz),
Kornelia Batko, Wojciech Dyduch, Ewa Maruszewska, Maciej Nowak,
Krystian Pera, Urszula Zagóra-Jonszta, Tomasz Żądło

Rada Programowa

Lorenzo Fattorini, Mario Glowik, Miloš Král, Bronisław Micherda,
Zdeněk Mikoláš, Marian Noga, Gwo-Hsiung Tzeng

Redakcja naukowa

Halina Buk, Monika Łada

Redakcja językowa

Elżbieta Spadzińska-Żak

Skład

Mirosław Safian

Druk i oprawa

Drukarnia Archidiecezjalna w Katowicach
ul. Wita Stwosza 11, 40-042 Katowice
www.drukarch.com.pl

ISSN 2083-8611

© Copyright by Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach 2018

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons CC BY-NC 4.0
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne 4.0 Międzynarodowe

Pewne prawa zastrzeżone na rzecz autorów oraz Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach
Pełna treść licencji jest dostępna pod adresem: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl>

Czasopismo umieszczone jest na stronie internetowej Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach
oraz w bibliograficznej bazie BazEkon

Wersją pierwotną Studiów Ekonomicznych jest wersja papierowa

Nakład: 130 egzemplarzy

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO W KATOWICACH

ul. 1 Maja 50, 40-287 Katowice, tel.: +48 32 257-76-33, faks: +48 32 257-76-43
www.wydawnictwo.ue.katowice.pl, e-mail: wydawnictwo@ue.katowice.pl

SPIS TREŚCI

Krystyna Barczyk

Determinanty klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych według MSSF 9	7
---	---

Halina Burkat

Wpływ masowej kastomizacji na rachunek kosztów produkcji – studium przypadku	19
--	----

Jolanta Chluska, Ewa Sikora

Partnerstwo publiczno-prywatne – szanse czy ryzyko?	29
---	----

Izabela Emerling

Znaczenie ujawnień niefinansowych dla inwestorów i wizerunku jednostki gospodarczej	40
---	----

Justyna Fijałkowska, Monika Sobczyk

Ujawnianie tworzenia wartości poprzez sześć kapitałów w raporcie zintegrowanym	54
--	----

Marta Kołodziej-Hajdo

Rola i znaczenie interesariuszy w projektach realizowanych w partnerstwie publiczno-prywatnym.....	68
--	----

Alina Kozarkiewicz, Monika Bochenek

Determinanty współpracy międzyorganizacyjnej w sektorze publicznym w Polsce – prezentacja wyników badań empirycznych.....	81
---	----

Alina Kozarkiewicz, Agnieszka Kabalska

Zasoby i kompetencje w modelach biznesu przedsiębiorstw uzdrowiskowych – wyniki badań ankietowych.....	93
--	----

Monika Łada, Bartłomiej Bartnik

Modele teorii uwarunkowań sytuacyjnych w badaniach nad rachunkowością zarządczą	105
---	-----

Monika Łada, Piotr Ziarkowski

Portfelowy model wartości dla klienta	115
---	-----

Elżbieta Marcinkowska

Otoczenie instytucjonalne w zawodzie księgowego a offshoring rachunkowości.....	124
---	-----

Ewa Wanda Maruszewska

Zróżnicowanie ujęcia amortyzacji w sprawozdawczości finansowej
współczesnych przedsiębiorstw..... 137

Bartłomiej Nita, Piotr Oleksyk

Wykorzystanie opcji realnych w ograniczaniu ryzyka utraty zdolności
do kontynuowania działalności 150

Edward Nowak

Analiza zależności między poziomem a strukturą kosztów
przedsiębiorstwa 163

Marta Nowak

Controlling w paradygmacie interpretatywno-symbolicznym: metafora
controllera a jego rola w przedsiębiorstwie 173

Jan Okoń

Zaangażowanie centrów usług wspólnych i robotyki w procesy księgowe ... 184

Karolina Pasuła

Wdrażanie MSR 41 „Rolnictwo” w Polsce na przykładzie Giełdy Papierów
Wartościowych w Warszawie 195

Jolanta Rubik

Raportowanie niefinansowe spółek RESPECT Index po zmianach..... 209

Anna Surowiec

Analiza łańcucha wartości w zarządzaniu kosztami łańcucha dostaw 221

Karolina Syty

Raportowanie zmian w zakresie kapitału ludzkiego – nowy obszar
wykorzystania informacji w rachunkowości spółdzielni socjalnych..... 232

Waldemar Szczepaniak

Zarządzanie wiedzą w projektach dofinansowanych z Unii Europejskiej
w publicznych uczelniach technicznych..... 243

Wiesław Tereszko, Monika Pec

Współpraca organizacji z sektorów publicznego i biznesowego przy
tworzeniu wartości dla interesariuszy na przykładzie projektów
partnerstwa publiczno-prywatnego w Polsce 252

Dorota Tokarska

Stabilizacja zatrudnienia a chęć doskonalenia kompetencji zawodowych..... 261

Przemysław Wójcik, Jacek Wolak

Systemy zarządzania wiedzą w projektach wytwarzania oprogramowania... 271

SUMMARIES

Krystyna Barczyk

Determinants of the classification and measurement of financial instruments according to IFRS 9	18
---	----

Halina Burkat

The influence of mass customization on the production cost – case study	28
--	----

Jolanta Chluska, Ewa Sikora

Public-private partnership – chances or risk?	39
---	----

Izabela Emerling

The importance of non-financial information for investors and the image of the company	53
--	----

Justyna Fijałkowska, Monika Sobczyk

Reporting of value creation within engagement and interrelation of six capitals in the integrated report	67
--	----

Marta Kołodziej-Hajdo

The role and importance of stakeholders in public-private partnership project	80
---	----

Alina Kozarkiewicz, Monika Bochenek

Determinants of inter-organizational cooperation in the public sector in Poland – presentation of the results of empirical research	92
---	----

Alina Kozarkiewicz, Agnieszka Kabalska

Resources and competencies in business models of health resorts enterprises – survey results.....	104
---	-----

Monika Łada, Bartłomiej Bartnik

Theoretical models of determinants in researches in management accounting area	114
--	-----

Monika Łada, Piotr Ziarkowski

Portfolio value for customer model	123
--	-----

Elżbieta Marcinkowska

Institutional environment in the accounting profession and accounting offshoring	136
--	-----

Ewa Wanda Maruszewska

Different ways of disclosure of depreciation and amortization in the financial reporting of nowadays' entities.....	149
---	-----

Bartłomiej Nita, Piotr Oleksyk

The use of real options in stimulating corporate ability to continue its activity	162
---	-----

Edward Nowak

Analysis of relations between the level and structure of the costs of the enterprise	172
--	-----

Marta Nowak

Controlling in interpretative-symbolic paradigm: Controller's metaphor and his role in company	183
--	-----

Jan Okoń

The involvement of Shared Service Centers and robotics solutions in accounting processes	194
--	-----

Karolina Pasula

Implementation of IAS 41 Agriculture in Poland on the example of the Warsaw Stock Exchange	208
--	-----

Jolanta Rubik

Non-financial reporting of RESPECT Index companies after changes	220
--	-----

Anna Surowiec

The use of value chain analysis in supply chain cost management	231
---	-----

Karolina Syty

Reporting changes in the human capital – a new area of using information in the accounting of social cooperatives	242
---	-----

Waldemar Szczepaniak

Knowledge management in projects financed from the European Union in public technical institutions	251
--	-----

Wiesław Tereszko, Monika Pec

Cooperation and creating value based on the example of public-private partnership in Poland	260
---	-----

Dorota Tokarska

Stabilization of employment and the desire to improve professional skills ...	270
---	-----

Przemysław Wójcik, Jacek Wolak

Knowledge management systems in software development projects	280
---	-----

Krystyna Barczyk

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu WZ w Chorzowie
Instytut Finansów i Rachunkowości
krystyna.barczyk@chorzow.wsb.pl

DETERMINANTY KLASYFIKACJI I WYCENY INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH WEDŁUG MSSF 9

Streszczenie: Obowiązujące międzynarodowe standardy rachunkowości stawiają przed jednostkami nowe wyzwania w zakresie instrumentów finansowych. MSSF 9 „Instrumenty finansowe”, który obowiązuje od 1 stycznia 2018 r., wprowadza liczne zmiany m.in. w zakresie zasad klasyfikacji instrumentów finansowych, oceny utraty wartości czy też rachunkowości zabezpieczeń. Ograniczone ramy niniejszego opracowania nie pozwolą na omówienie wszystkich szczegółowych problemów związanych z tym zagadnieniem. Treści ujęte w artykule są wynikiem analizy uregulowań prawnych odnoszących się do zagadnienia nowych zasad klasyfikacji, wyceny oraz odpisów z tytułu utraty wartości.

Słowa kluczowe: model biznesowy, instrumenty finansowe, utrata wartości.

JEL Classification: M41.

Wprowadzenie

Uregulowania prawne w zakresie instrumentów finansowych odnoszą się do najważniejszych zagadnień dotyczących zasad ich identyfikacji, wyceny, klasyfikacji, reklasyfikacji, zakresu ujawnień w sprawozdaniu finansowym. Aktualny stan prawy obejmuje trzy standardy odnoszące się do zagadnień związanych z instrumentami finansowymi:

- MSR 32 „Instrumenty finansowe: prezentacja”,
- MSSF 7 „Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji”,
- MSSF 9 „Instrumenty finansowe”.

Ostatnie zamiany w zakresie rachunkowości instrumentów finansowych są związane z wprowadzeniem w życie MSSF 9, który zastąpił od 1 stycznia 2018 r.

MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”. MSSF 9 wprowadza wiele nowych rozwiązań m.in. w odniesieniu do:

- klasyfikacji instrumentów finansowych,
- zasad i przesłanek tworzenia odpisów z tytułu utraty wartości,
- wymogów w zakresie rachunkowości zabezpieczeń.

Celem artykułu jest analiza nowych, obowiązujących rozwiązań prawnych w zakresie klasyfikacji, reklasyfikacji, zasad dokonywania odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów finansowych oraz ocena wpływu zmian modelu klasyfikacji na sprawozdania finansowe jednostki gospodarczej.

1. Instrumenty finansowe i ich klasyfikacja według MSSF 9

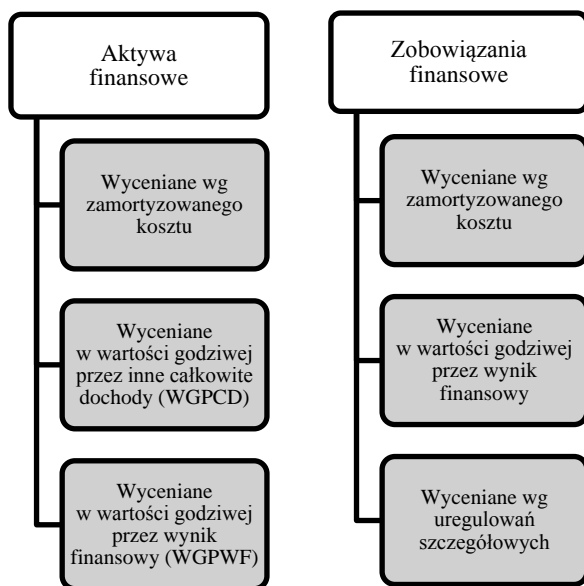
Definicja instrumentu finansowego opiera się na takich pojęciach jak: aktywa finansowe, zobowiązania finansowe i instrumenty kapitałowe. Instrument finansowy został zdefiniowany w MSR 32 jako każdy kontrakt (umowa), który skutkuje powstaniem składnika aktywów finansowych u jednej jednostki i zobowiązania finansowego lub instrumentu kapitałowego u drugiej jednostki [MSR 32, par. 11]. Instrument finansowy zdefiniowano jako kontrakt pomiędzy dwoma stronami regulujący zależność finansową, w jakiej obie strony pozostają [Jajuga i Jajuga, 1997, s. 17]. Instrumenty mogą mieć charakter „pożyczki” lub być udziałem w majątku innego podmiotu gospodarczego funkcjonującego na rynku. Instrumenty finansowe w każdym z przypadków są więc zobowiązaniami emitenta.

Pojęcie i zakres instrumentów finansowych nie uległy zmianie. Zasadniczo jednak zmienia się podejście do klasyfikacji instrumentów finansowych. Dotychczasowe zasady klasyfikacji odnosiły się do celu przeprowadzonej inwestycji finansowej i przeznaczenia nabytego instrumentu finansowego. MSSF 9 uzależnia klasyfikację od dwóch czynników [MSSF 9, par. 4.1]:

- 1) modelu biznesowego, który ma zastosowanie w odniesieniu do danego składnika aktywów finansowych,
- 2) charakterystyki umownych przepływów pieniężnych z danego składnika aktywów finansowych.

Biorąc po uwagę wymienione czynniki, aktywa finansowe klasyfikowane są po początkowym ujęciu w zamortyzowanym koszcie albo w wartości godziwej przez wynik finansowy lub inne całkowite dochody [MSSF 9, par. 4.1.1]. Zobowiązania finansowe po początkowym ujęciu wyceniane są w zamortyzowanym koszcie. Od tej zasady można wskazać nieliczne wyjątki, takie jak in-

instrumenty pochodne wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, umowy gwarancji finansowych, czy też zobowiązania do udzielenia pożyczki oprocentowanej poniżej rynkowej stopy procentowej wyceniane wg odrębnych zasad [MSSF 9, par. 4.2.1]. Kategorie aktywów i zobowiązań finansowych przedstawia rys.1.

Rys. 1. Klasyfikacja aktywów finansowy wg MSSF 9

Źródło: Opracowanie własne.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej można podzielić na dwie podkategorie:

- 1) aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy (WGPWF),
- 2) aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody (WGPCD).

W przypadku pierwszej podkategorii zyski i straty z wyceny aktywów finansowych w wartości godziwej ujmowane będą w wyniku bieżącego okresu, a w przypadku drugiej podkategorii aktywów finansowych zyski i straty z wyceny ujmowane będą w innych całkowitych dochodach.

Przy spełnieniu warunków istnieje możliwość skorzystania z opcji wyceny w wartości godziwej, co oznacza, że jednostka może nieodwracalnie wyznaczyć składniki aktywów i zobowiązań finansowych jako wyceniane w wartości go-

dziwej przez wynik finansowy. Równocześnie w odniesieniu do inwestycji w instrumenty kapitałowe jednostka może dokonać nieodwracalnego wyboru i zaliczyć je do kategorii WGPCD.

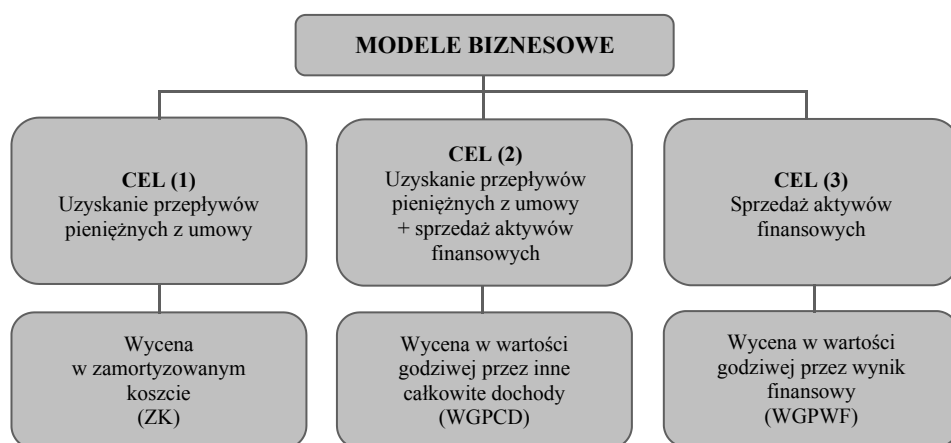
2. Modele biznesowe a wycena aktywów finansowych

Pojęcie modelu biznesowego zostało spopularyzowane w praktyce zarządzania i raportowania biznesowego pod koniec lat 90. ub. wieku wraz z boomem giełdowym w sektorze przedsiębiorstw internetowych [Michalak, 2012, s. 134]. Obecnie pojęcie modelu biznesowego jest wykorzystywane coraz częściej w systemie rachunkowości finansowej. Pojęcie model biznesu odnoszone jest często wprost do opisu prowadzonej działalności. Właściwe zrozumienie istotnych działań, w które zaangażowane jest każde przedsiębiorstwo, wydaje się kluczowe i ważne dla zrozumienia samego biznesu i jego zasadniczych cech. Dla zrozumienia biznesu ważne są także sposób tworzenia lub dodawania wartości dla inwestorów oraz zakres i konfiguracja wykorzystywanych aktywów jednostki [Pielaszek, Świdorska i Krysiak, 2014, s. 222]. Zgodnie z MSSF 9 określenie modelu biznesowego zarządzania aktywami finansowymi jest konieczne, by dokonać właściwej klasyfikacji instrumentów finansowych. Model biznesowy na potrzeby jednostki definiuje kluczowy personel kierowniczy. Ocena modelu biznesowego nie jest przeprowadzana na poziomie poszczególnych aktywów finansowych i zamierzeń kierownictwa, lecz można go przyjmować dla wyższego poziomu agregacji [Buk, 2016, s. 11]. MSSF 9 dopuszcza, by różne portfele inwestycyjne były zarządzane wg różnych modeli biznesowych. To rozwiązanie nie jest dopuszczalne w sytuacji, gdy jednostka posiada niewielką ilość inwestycji.

Modele biznesowe powinny odzwierciedlać sposób, w jaki zarządza się łącznie grupami aktywów. Celem modelu biznesowego może być:

- utrzymanie aktywów finansowych dla uzyskania przepływów pieniężnych wynikających z umowy,
- równoczesne uzyskanie przepływów pieniężnych, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych.

Wpływ modelu biznesowego na wycenę aktywów finansowych przedstawia rys. 2.

Rys. 2. Zależność między modelami biznesowymi a wyceną aktywów finansowych

Źródło: Opracowanie własne.

Biorąc pod uwagę sposób zarządzania aktywami finansowymi, można wyodrębnić trzy modele biznesowe.

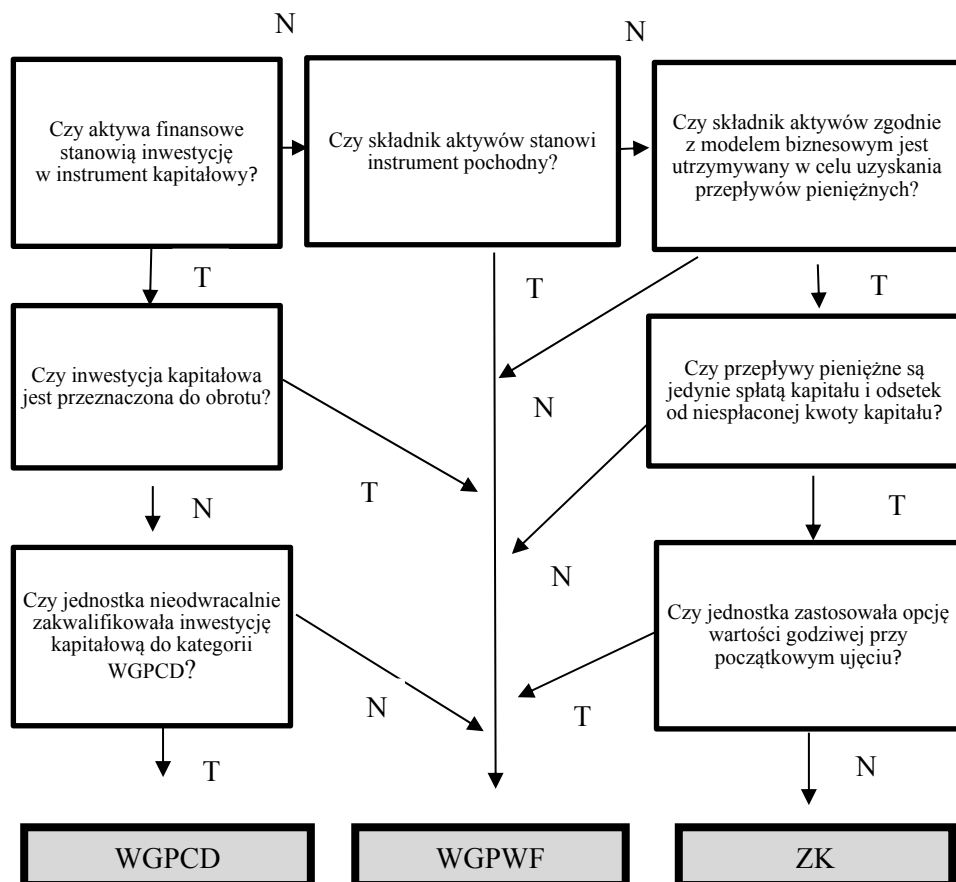
Pierwszy zakłada, że jednostka pozyskuje z aktywów finansowych przepływy pieniężne wynikające z umowy; by wycenić aktywa w zamortyzowanym koszcie, warunki umowy dotyczące tego składnika muszą określać terminy przepływów pieniężnych, które wynikają ze spłaty kwoty głównej i odsetek od niej. Niewątpliwie w tej kategorii znajdują się pożyczki i instrumenty dłużne. Instrumenty dłużne muszą jednak podlegać ocenie, czy warunki umowy nie zawierają klauzul istotnie modyfikujących przepływy pieniężne (np. wbudowane instrumenty pochodne), tak że nie można uznać, że przewidują jedynie spłaty kapitału oraz odsetek [Frendzel, 2016, s. 172]. Wówczas będą zaliczane do kategorii WGPWF.

Drugi model biznesowy zakłada, że jego celem jest uzyskiwanie przepływów pieniężnych, jak i sprzedaż aktywów finansowych. Sprzedaż aktywów finansowych jest niezbędna do realizacji tego celu. Jednostka będzie często podejmować decyzje na bieżąco w celu oceny możliwości realizacji korzyści z danego składnika aktywów. Model trzeci zakłada wycenę aktywów finansowych wartości godziwej przez wynik finansowy, a jego celem jest zarówno aktywna sprzedaż, jak i kupno aktywów finansowych.

Klasyfikacja aktywów finansowych powinna zatem być przeprowadzona, biorąc pod uwagę test modelu i test charakterystyki przepływów. Warunki umowne danego składnika aktywów finansowych powodują powstanie w okre-

ślonych terminach przepływów pieniężnych, na które składają się wyłącznie spłaty rat kapitału i odsetek od niespłaconej kwoty kapitału.

Na rys. 3 przedstawiono zasady wykorzystania testu modelu i testu przepływów pomagających we właściwej klasyfikacji instrumentów finansowych.

Rys. 3. Test klasyfikacji inwestycji finansowych wg MSSF 9

Źródło: [www 1].

Uwzględniając wymogi klasyfikacji, należy zwrócić uwagę na instrumenty kapitałowe. MSSF przewiduje możliwość dokonania wyboru dotyczącego zmian wartości godziwej tego rodzaju inwestycji. W momencie początkowego ujęcia jednostka może zaklasyfikować je do kategorii WGPCD. Desygnacja do tej kategorii jest nieodwracalna i nie może obejmować instrumentów kapitałowych przeznaczonych do obrotu.

Zmiany w zasadach klasyfikacji i wyceny będą miały określony wpływ na sprawozdania finansowe. Oddziaływanie to będzie zależało od zakresu posiadanych aktywów, jak i decyzji podejmowanych w związku z nowym modelem klasyfikacji. Poniżej przedstawiono prognozy wpływu na sprawozdanie finansowe zmian w wyniku wprowadzenia nowego modelu klasyfikacji różnych kategorii instrumentów finansowych.

 MAŁY Wpływ zmian na sprawozdanie z całkowitych dochodów DUŻY		Instrumenty kapitałowe zaliczone do kategorii WGPWF Obligacje utrzymywane do sprzedaży przed terminem wymagalności (w celu zrealizowania zmian wartości godziwej)	Instrumenty kapitałowe wyceniane wcześniej wg kosztu wg MSSF 9 wyceniane wg WGPWF
		Należności handlowe • Instrumenty pochodne • Instrumenty przeznaczone do obrotu	
	Obligacje nabyte w celu otrzymywania umownych przepływów pieniężnych	Instrumenty kapitałowe wyceniane wg WGPCD	Instrumenty kapitałowe wyceniane wcześniej wg kosztu wg MSSF 9 wyceniane wg WGPCD
MAŁY DUŻY Wpływ zmian na sprawozdanie z sytuacji finansowej			

Rys. 4. Wpływ wprowadzenia MSSF9 na sprawozdanie finansowe

Źródło: [www 1].

Wprowadzenie MSSF 9 może zmienić ilość wycenianych aktywów w wartości godziwej i wg zamortyzowanego kosztu. Instrumenty dłużne będą klasyfikowane do wycenianych w WGPCD godziwej i wg zamortyzowanego kosztu. Instrumenty klasyfikowane dotychczas do kategorii przeznaczonych do sprzedaży wg MSR 39 będą raczej wyceniane wg WGPWF. Eliminacja wymogu wyceny inwestycji w akcje w wartości godziwej może skutkować znacznymi zmianami w wartościach sprawozdania finansowego. Instrumenty kapitałowe wyceniane

wg kosztu będą wyceniane wg wartości godziwej (MSSF przewiduje wycenę wg kosztu, gdy koszt stanowi najlepszy szacunek wartości godziwej).

Reklasyfikacja posiadanych przez jednostkę aktywów jest możliwa tylko wtedy, gdy zmienia się model biznesowy w zakresie zarządzania aktywami finansowymi. Zakres przeklasyfikowania jest zależny od tego, na jakie aktywa zmiana miała wpływ. Jednocześnie oczekuje się, że tego typu zmiany będą występować niezwykle rzadko.

3. Ujęcie zmian wartości na dzień bilansowy

W momencie początkowego ujęcia instrumenty finansowe wyceniamy wg wartości godziwej. Wartość godziwą instrumentu finansowego w momencie początkowego ujęcia stanowi zwykle cena transakcyjna (tj. wartość godziwa uiszczonej lub otrzymanej zapłaty). Biorąc pod uwagę zróżnicowanie instrumentów finansowych wynikające z klasyfikacji, w przypadku aktywów finansowych lub zobowiązań finansowych niezaliczanych do kategorii instrumentów wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy wartość początkowa uwzględnia koszty transakcyjne, które bezpośrednio można przypisać do nabycia lub emisji tych aktywów finansowych lub zobowiązań finansowych [MSSF 9, par. 5.11]¹. Wycena na dzień bilansowy będzie uzależniona od kategorii, do której instrument finansowy zostanie zakwalifikowany. Zmiany wartości aktywów finansowych odnoszone są na wynik finansowy danego okresu lub ujmowane kapitałowo w innych całkowitych dochodach (tabela 1).

Tabela 1. Ujęcie zmian wartości na dzień bilansowy aktywów finansowych

Kategoria	Ujęcie przeszacowań
Instrumenty dłużne wyceniane WGPWF	Wynik finansowy
Instrumenty dłużne wyceniane WGPCD	Inne całkowite dochody
Instrumenty kapitałowe wyceniane WGPCD	Inne całkowite dochody Przychody z tytułu dywidend stanowiące zwrot z inwestycji są prezentowane w wyniku finansowym
Pozostałe aktywa finansowe WGPWF	Wynik finansowy

Źródło: Opracowanie własne.

¹ Wyjątek stanowią należności z tytułu dostaw i usług, które mogą być wyceniane w ich cenie transakcyjnej, gdy nie mają istotnego komponentu finansowania (ustalonego zgodnie z MSSF 15).

Jeśli instrumenty dłużne wyceniane będą na dzień bilansowy w wartości godziwej, to zyski i straty z tytułu zmian wartości skumulowane w innych całkowitych dochodach odnoszone będą na wynik finansowy w dacie wyłączenia instrumentu z ksiąg rachunkowych. W przypadku instrumentów kapitałowych zyski/straty skumulowane w innych całkowitych dochodach nigdy nie są przenoszone na wynik finansowy.

Dokonując wyceny aktywów finansowych w zamortyzowanym koszcie, jak i WGPCD na dzień bilansowy jednostka dokonuje oceny pod kątem utraty wartości. MSSF 9 przyjmuje nową koncepcję zmian w odniesieniu do sposobu ustalania odpisów. Dotychczasowe rozwiązania polegały na ustaleniu i ujmowaniu strat poniesionych do dnia bilansowego na danym instrumencie finansowym. Nowe rozwiązanie to model strat oczekiwanych (ang. *expected credit lossess model*, ECL) w miejsce dotychczasowego modelu strat poniesionych. Komisja Nadzoru Finansowego (KNF) przewiduje, że wdrożenie nowego modelu utraty wartości będzie skutkowało wzrostem dokonywanych odpisów aktualizacyjnych, jak i koniecznością uwzględnienia wielu informacji bieżących i przyszłych zdarzeń, w tym czynników makroekonomicznych [www 2, s. 3]. Kwota odpisu uzależniona będzie od analiz kierownictwa jednostki. Standard wymaga, by dokonano racjonalnego osądu oraz zastosowania powszechnie wykorzystywanych w tym zakresie analiz.

MSSF 9 identyfikuje trzy poziomy utraty wartości oparte na prawdopodobieństwie niewywiązania się ze zobowiązania.

Tabela 2. Poziomy utraty wartości wg MSSF 9

POZIOM 1 UJĘCIE POCZĄTKOWE	POZIOM 2 AKTYWA ZE ZNACZNYM WZROSTEM RYZYKA KREDYTOWEGO OD MOMENTU POCZĄTKOWEGO UJĘCIA	POZIOM 2 AKTYWA Z ROZPOZNANĄ UTRATĄ WARTOŚCI
ROZPOZNANIE OCZEKIWANYCH STRAT KREDYTOWYCH		
12-miesięczna oczekiwana strata kredytowa	Straty kredytowe przewidywane przez cały okres istnienia instrumentu finansowego	
PRZYCHODY Z TYTUŁU ODSETEK		
Metoda efektywnej stopy procentowej od wartości brutto		Metoda efektywnej stopy procentowej od wartości netto składnika aktywów finansowych (po uwzględnieniu odpisów z tytułu utraty wartości)

Źródło: Opracowanie własne

Poziom 1 – ryzyko kredytowe nie wzrosło od momentu początkowego ujęcia (rozpoznanie 12-miesięcznych oczekiwanych strat kredytowych oraz odsetek naliczanych od wartości brutto aktywa finansowego jako niedoborów środków pieniężnych w całym okresie życia produktu wynikających z ryzyka niewykonania zobowiązań w ciągu 12 miesięcy od dnia sprawozdawczego). Zakłada, że zerowe odpisy będą występować rzadko.

Poziom 2 – ryzyko kredytowe wzrosło od momentu początkowego ujęcia, ale nie wystąpiły przesłanki utraty wartości (rozpoznanie strat kredytowych w całym okresie życia produktu oraz odsetek naliczanych od wartości brutto aktywa finansowego). Odpisy będą wymagać przesłanki wzrostu ryzyka kredytowego [MSSF 9, par. B.5.51.7].

Poziom 3 – utrata wartości aktywa finansowego (rozpoznanie strat kredytowych w całym okresie życia produktu oraz odsetek naliczanych od wartości netto aktywa finansowego). Należy opisać przesłanki niewykonania zobowiązania [MSSF 9, par. B.5.5.37].

Na każdy dzień sprawozdawczy dokonywana będzie ocena w zakresie wzrostu ryzyka kredytowego związanego z danym instrumentem finansowym. Wycena oczekiwanych strat kredytowych polega na ustaleniu ważonego prawdopodobieństwa szacowanych strat kredytowych w całym okresie życia instrumentu [MSSF9, par. B.5.5.28].

* Oczekiwane straty na dzień bilansowy dyskontujemy przez zastosowanie efektywnej stopy procentowej ustalonej przy początkowym ujęciu lub jej przybliżenie.

Rys. 5. Wycena straty kredytowej

Źródło: Opracowanie własne.

Ocena utraty wartości może być dokonywana zarówno w odniesieniu do indywidualnych składników aktywów finansowych, jak i w ramach tzw. oceny zbiorowej, jeżeli nie jest możliwe określenie oczekiwanych przyszłych strat w ramach oceny indywidualnej.

W celu określenia, czy wystąpiła sytuacja istotnego wzrostu ryzyka kredytowego, należy uwzględnić stan faktyczny w momencie, gdy instrument jest

przeterminowany. W celu ustalenia wzrostu ryzyka kredytowego zalecane jest grupowanie instrumentów w oparciu o ich charakterystykę w celu ułatwienia analizy. Wspólna charakterystyka może obejmować m.in.: rodzaj instrumentu, rodzaj zabezpieczenia, okres pozostały do terminu wymagalności, ratingi ryzyka kredytowego.

Poziom odpisów powinien wynikać ze stosowanych zasad rachunkowości. Szacowanie wysokości odpisów powinno być oparte na szeregu czynników oraz oczekiwań co do pozostałych przepływów pieniężnych.

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza pozwala stwierdzić, że wprowadzenie do klasyfikacji modelu biznesowego w zakresie zarządzania aktywami finansowymi będzie miało istotny wpływ na system rachunkowości i sposób odwzorowania sytuacji finansowej jednostki w zakresie instrumentów finansowych. Wycena wartości w zakresie oceny utraty wartości wg nowego modelu ECL na wyniki jednostki będzie możliwa po dokonaniu analiz i badań w okresie zastosowania nowych rozwiązań. Przewiduje się, że wpływ zmian na sprawozdanie finansowe będzie istotny, na co wskazuje propozycja zmiany Rekomendacji R opublikowanej przez KNF. Obecnie można jedynie prognozować, że będą tworzone wyższe odpisy z tytułu utraty wartości aktywów finansowych, co w istoty sposób wpłynie na obniżenie wartości wyniku finansowego, szczególnie w instytucjach finansowych oraz jednostkach posiadających duże portfele aktywów finansowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu.

Literatura

- Buk H. (2016), *Aktywa finansowe*, Prace Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego, nr 445.
- Frendzel M. (2016), *Możliwości wykorzystania MSSF 9 do kształtowania wyniku finansowego jednostki gospodarczej*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, nr 89(145).
- Jajuga K., Jajuga T. (1997), *Inwestycje, instrumenty finansowe, ryzyko finansowe i inżynieria finansowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Michalak J. (2012), *Model biznesowy i jego wpływ na odwzorowanie sytuacji finansowej jednostki w systemie rachunkowości*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, nr 66(122).

Pielaszek M., Świdorska G.K., Krysik M. (2014), *Model biznesu a polityka rachunkowości*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, nr 201.

Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1126/2008 z 3.11.2008. Dz.U. L 320 z 29.11.2008 r.

Rozporządzenie Komisji (UE) 2016/2067 z 22 listopada 2016 r. Dz.U. L 321/1 z 29.11.2016 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008.

Standardy MSSF 2016, IFRS Foundation, London 2016. Tłumaczenie Stowarzyszenia Księgowych w Polsce.

[www 1] *Instrumenty finansowe – nowości i zmiany* (2009), „Biuletyn MSSF”, wyd. 10, [www.iasplus.com/en/binary/europe/1101plifrsnwsletter.pl/KNBiuletyn MSSF](http://www.iasplus.com/en/binary/europe/1101plifrsnwsletter.pl/KNBiuletyn%20MSSF).

[www 2] *Założenia nowelizacji Rekomendacji R dotyczącej zasad zarządzania ryzykiem kredytowym oraz ujmowania oczekiwanych strat kredytowych* (2017), [www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/założenia_nowelizacji_rekomendacji_R_59230.pdf](http://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/za%C5%82o%C5%BCzenia_n%C5%9Cwelizacji_rekomendacji_R_59230.pdf).

DETERMINANTS OF THE CLASSIFICATION AND MEASUREMENT OF FINANCIAL INSTRUMENTS ACCORDING TO IFRS 9

Summary: Existing international accounting standards put new challenges in front of entities in terms of financial instruments. IFRS 9: financial instruments, effective from January 1, 2008, introduces numerous of changes, including the terms of the rules for classifying financial instruments, assessment of value loss or hedge accounting. Limited scope of this study, will not allow to discuss all the specific problems related to this issue. The content included in the article is the result of the analysis of legal regulations. The study refers to the new principles of valuation classification as well as loss of value write-offs.

Keywords: business model, financial instruments, loss of value.